Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (seitsemäs jaosto)

10 päivänä syyskuuta 2015 *

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen — SEUT 49 artikla — Sijoittautumisvapaus — Notaarit — Kansalaisuusedellytys — SEUT 51 artikla — Liittyminen julkisen vallan käyttöön

Asiassa C-151/14,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 31.3.2014,

Euroopan komissio, asiamiehinään I. Rubene ja H. Støvlbæk, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Latvian tasavalta, asiamiehinään D. Pelše, I. Kalniņš ja K. Freimanis,

vastaajana,

jota tukevat

Tšekin tasavalta, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil, ja

Unkari, asiamiehinään M. Tátrai ja M. Fehér,

väliintulijoina,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit A. Arabadjiev (esittelevä tuomari) ja J. L. da Cruz Vilaça,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: latvia.

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, ettei Latvian tasavalta ole noudattanut SEUT 49 ja SEUT 51 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut kansalaisuusedellytyksen notaarin ammattiin pääsylle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Notaarin ammatin yleinen järjestäminen Latviassa

2 Notaarien ammattikunnan järjestämistä säännellään 9.7.1993 annetulla lailla notaarien ammattikunnasta (Notariāta likums; Latvijas Vēstnesis, 1993, nro 48; jäljempänä notaarien ammattikunnasta annettu laki).

3 Kyseisen lain 1 §:n 2 momentissa täsmennetään, että mainitulla lailla säännellään notaarien ammatti- ja elinkeinotoimintaa. Notaarit ovat saman lain 238 §:n mukaan vapaan ammatin harjoittajia.

4 Mainitun lain 3 §:n mukaan notaareja pidetään julkisina virkamiehinä. Kyseisen lain 5 §:n mukaan heitä sitoo ainoastaan laki ja he hoitavat tehtäviään täysin itsenäisesti.

5 Notaarien ammattikunnasta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan notaarin nimittää, siirtää ja erottaa tehtävistään oikeusministeri.

6 Siltä osin kuin on kyse pääsystä notaarin tehtäviin, mainitun lain 9 §:n 1 momentissa säädetään, että ”notaareina voivat toimia henkilöt, jotka ovat Latvian tasavallan kansalaisia”.

7 Notaarien ammattikunnasta annetun lain 38 §:n 1 momentin mukaan notaari harjoittaa tehtäviään toimipisteensä tuomiopiirin alueella. Kyseisen lain 39 §:n 1 momentin mukaan notaari voi tarjota palvelujaan niitä pyytäville henkilöille myös silloin, kun näiden asuinpaikka tai omaisuus, joita notaarin varmentamat asiakirjat koskevat, sijaitsevat kyseisen tuomiopiirin ulkopuolella.

8 Notaari ei mainitun lain 39 §:n 2 momentin mukaan voi laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kieltäytyä harjoittamasta tehtäviään. Hän on kuitenkin saman lain 40 §:n mukaan velvollinen kieltäytymään tarjoamasta palvelujaan silloin, kun hänen yhteistyötään edellytetään sellaiseen toimintaan osallistumiseksi, jolla on ilmeisen lainvastainen tai hyvien tapojen vastainen tarkoitus.

Notaarien Latviassa harjoittama toiminta

9 Kun tarkastellaan notaarin Latvian oikeusjärjestyksessä harjoittamia eri toimintoja, on selvää, että notaarin tärkein tehtävä on laatia varmennettuja asiakirjoja.

10 Notaarien ammattikunnasta annetun lain 82.[1] §:ssä säädetään, että ”varmentaessaan tahdonilmaisun notaarin on laadittava virallinen asiakirja”, ja saman lain 87.[1] §:ssä täsmennetään muun muassa, että notaarin on todettava osapuolten tahto asiakirjassa ja sopimuksen ehdoissa ja tiedotettava osapuolille kyseisen sopimuksen mahdollisista oikeudellisista seurauksista.

11 Siltä osin kuin on kyse notaarin varmentamien asiakirjojen täytäntöönpanosta, mainitun lain 107.[4] §:ssä säädetään, että velkoja voi velvoitteen pakkotäytäntöönpanoa varten esittää notaarille notaarin varmentaman asiakirjan vuoden kuluessa siitä, kun velvoite on erääntynyt. Jos velallinen katsoo, ettei velkojan vaatimus ole oikeutettu, hän voi saman lain 107.[9] §:n mukaan nostaa asiassa kanteen siviiliprosessilain (Latvijas Vēstnesis, 1998, nro 326/330) 406 §:n säännösten mukaisesti.

12 Mainitun lain 108–139 §:n mukaan notaari varmentaa muun muassa allekirjoituksia, jäljennöksiä ja käännöksiä sekä todistaa oikeiksi tiettyjä tosiseikkoja, muun muassa sen, että tietty henkilö on elossa.

13 Notaari harjoittaa notaarien ammattikunnasta annetun lain 140–145 §:n mukaisesti varojen, arvopapereiden ja asiakirjojen säilyttämiseen liittyviä tehtäviä.

14 Perintöjen osalta kyseisen lain 264 §:ssä säädetään, että notaarin on laadittava notaarien varmentama asiakirja silloin, kun leski ja perinnön hyväksyneet perilliset ovat päässeet sopimukseen. Mainitun lain 315 §:ssä täsmennetään, että kaikki perintöriidat on ratkaistava tuomioistuimessa sovellettavien menettelyjen mukaisesti.

15 Notaarien ammattikunnasta annetun lain 320 §:ssä säädetään, että notaari voi suorittaa perinnönjaon sillä edellytyksellä, etteivät perilliset ole sen suhteen erimielisiä. Kaikki erimielisyydet on siviiliprosessilain 250.[1] §:n 1 momentin mukaisesti saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi, ja tuomioistuin voi kyseisen lain 250.[2] §:n 3 momentin mukaan antaa notaarin tehtäväksi valvoa perinnönjaon kulkua. Tämän tilanteen osalta mainitun lain 250.[3] §:n 3 momentissa säädetään, että notaarin on laatiessaan perinnönjakoehdotusta toteutettava toimenpiteet, joiden avulla osapuolten kantoja voidaan sovittaa yhteen ja helpottaa sopimukseen pääsyä heidän välillään. Saman lain 250.[3] §:n 5 momentissa täsmennetään, että notaarin on toimitettava tuomioistuimelle perukirja, jäämistön arvon arviointi ja perinnönjakoehdotus.

16 Siltä osin kuin on kyse notaarin toimivallasta avioeroasioissa, notaarien ammattikunnasta annetun lain 325 ja 327 §:ssä säädetään, että notaari voi julistaa avioliiton purkautuneeksi silloin, kun puolisot tätä yhdessä pyytävät, heillä ei ole yhteistä lasta eivätkä he omista yhdessä omaisuutta. Muussa tapauksessa hän voi julistaa avioliiton purkautuneeksi, jos osapuolet ovat etukäteen sopineet lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta ja hänen elatukseensa tarvittavista varoista taikka omaisuuden jakamisesta.

17 Mainitun lain 338 §:ssä täsmennetään, että notaari toimittaa kansainvälistä avioeroa koskevat tiedot ulkoasiainministeriölle.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

18 Komissio lähetti 12.10.2006 päivätyllä kirjeellä Latvian tasavallalle virallisen huomautuksen, jossa se kehotti tätä esittämään kahden kuukauden kuluessa huomautuksensa siitä, oliko notaarin ammattiin pääsyyn Latviassa sovellettava kansalaisuusedellytys yhteensopiva SEUT 49 ja SEUT 51 artiklan kanssa.

19 Latvian tasavalta vastasi kyseiseen viralliseen huomautukseen 21.12.2006 päivätyllä kirjeellä, jossa se esitteli perusteita sille, miksi sen mielestä notaareihin voitiin soveltaa SEUT 51 artiklan ensimmäistä kohtaa.

20 Koska Latvian tasavallan esittämät argumentit eivät vakuuttaneet komissiota, komissio lähetti 17.10.2007 Latvian tasavallalle perustellun lausunnon, johon tämä vastasi 3.1.2008 päivätyllä kirjeellä.

21 Unionin tuomioistuin totesi 24.5.2011 antamissaan tuomiossa komissio v. Belgia (C-47/08, EU:C:2011:334); tuomiossa komissio v. Ranska (C-50/08, EU:C:2011:335); tuomiossa komissio v. Luxemburg (C-51/08, EU:C:2011:336); tuomiossa komissio v. Itävalta (C-53/08, EU:C:2011:338); tuomiossa komissio v. Saksa (C-54/08, EU:C:2011:339) ja tuomiossa komissio v. Kreikka (C-61/08, EU:C:2011:340), että kansalaisuusedellytys, jota Belgiassa, Ranskassa, Luxemburgissa, Itävallassa, Saksassa ja Kreikassa sovellettiin siltä osin kuin on kyse pääsystä notaarin ammattiin, on EY 43 artiklassa (josta on tullut SEUT 49 artikla) kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää. Latvian tasavalta oli mainituissa asiassa väliintulijana unionin tuomioistuimessa tukemassa mainittujen jäsenvaltioiden vaatimuksia.

22 Komissio kehotti 9.11.2011 päivätyllä kirjeellä Latvian tasavaltaa tutustumaan tämän tuomion edellisessä kohdassa mainittuihin tuomioihin.

23 Latvian tasavalta vastasi mainittuun kirjeeseen 5.1.2012 päivätyllä kirjeellä.

24 Komissio lähetti 22.11.2012 Latvian tasavallalle täydentävän perustellun lausunnon, jossa käsiteltiin vain kysymyksiä, joita unionin tuomioistuin ei ollut käsitellyt tämän tuomion 21 kohdassa mainittujen tuomioiden yhteydessä.

25 Latvian tasavalta vastasi mainittuun lausuntoon 21.1.2013 päivätyllä kirjeellä ja esitti perustelut, joiden nojalla se katsoi, ettei komission näkemys ollut perusteltu.

26 Komissio päätti tässä tilanteessa nostaa nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

27 Komissio katsoo, etteivät ne toiminnot, joita notaari Latvian oikeusjärjestyksessä harjoittaa, liity julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on kyseistä määräystä tulkinnut.

28 Komissio väittää ensinnäkin asiakirjojen ja sopimusten varmentamisen osalta yhtäältä, että notaarin toiminta edellyttää ensiksi osapuolten suostumusta, ja toisaalta, ettei notaari voi yksipuolisesti muuttaa asiakirjaa, ellei hän ole saanut tähän etukäteen asianomaisten osapuolten suostumusta. Komissio viittaa tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan kyseistä varmentamistoimintaa ei voida rinnastaa välittömään ja nimenomaiseen osallistumiseen julkisen vallan käyttöön.

29 Sama arvio koskee komission mukaan myös kansalaisten allekirjoitusten oikeaperäisyyden vahvistamista lainsäädäntöaloitteiden jättämistä koskevan menettelyn yhteydessä.

30 Siltä osin kuin on toiseksi kyse notaarin tehtävistä, jotka liittyvät varojen, arvopapereiden ja asiakirjojen säilyttämiseen, komissio katsoo, etteivät nekään liity julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla.

31 Komissio toteaa kolmanneksi, että perintöasioihin liittyvät notaarin tehtävät ovat – kuten notaarien hoitamat avioeroihin liittyvät asiatkin – riidattomia, koska notaarien ammattikunnasta annetun lain 315 §:ssä säädetään, että kaikki kyseistä alaa koskevat riita-asiat on ratkaistava nostamalla kanne tuomioistuimessa.

32 Komission mukaan kyseiset toiminnot ovat luonteeltaan valmistelevia suhteessa julkisen vallan käyttöön, koska niiden tuloksena laaditaan perukirja, jäämistön arvon arviointi ja perinnönjakoehdotus, jotka notaarin on sitten toimitettava tuomioistuimelle. Näin ollen ei voida katsoa, että notaarilla olisi tältä osin sitovaa päätösvaltaa.

33 Siltä osin kuin on neljänneksi kyse notaarin toiminnoista avioeroasioissa, komissio korostaa, että notaarien ammattikunnasta annetussa laissa notaarien tehtäväksi annetaan ainoastaan yhteiseen suostumukseen perustuvien avioerojen julistaminen. Ainoastaan tuomioistuin on toimivaltainen siinä tapauksessa, että asiassa ilmenee riitaa puolisoiden välillä. Kansainvälisten avioerojen osalta komissio toteaa, että notaarin tehtävänä on ainoastaan puhtaan muodollisesti todeta, että jommankumman puolison tosiasiallinen kotipaikka on Latvian alueella.

34 Komissio toteaa lisäksi, etteivät notaarin erityisasema Latvian oikeudessa, uskollisuudenvala, joka hänen on vannottava Latvian valtiolle, pääsy, joka hänellä on valtion vastuulla oleviin tietoihin, ja valtiollisten tunnusten käyttäminen ole välittömästi relevantteja arvioitaessa notaarien harjoittamien toimintojen luonnetta.

35 Komissio palauttaa erityisesti mieleen, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, että siltä osin kuin on kyse notaarien erityisestä asemasta, se, kuuluvatko notaarien toiminnot SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen alaan, on tarkistettava ottamalla huomioon kyseisten toimintojen luonne sellaisenaan eikä mainittua asemaa sellaisenaan.

36 Komissio korostaa myös, että unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että vaikka on totta, että notaarien palkkiot on osittain vahvistettu lailla, tarjottujen palvelujen laatu voi vaihdella notaarin mukaan muun muassa asianomaisten henkilöiden ammatillisen soveltuvuuden perusteella. Unionin tuomioistuin on näin ollen todennut, että notaarit harjoittavat ammattiaan alueellisen toimivaltansa rajoissa kilpailuolosuhteissa, mikä ei ole ominaista julkisen vallan käytölle.

37 Latvian tasavalta, jota Tšekin tasavalta ja Unkari tukevat, väittää ensinnäkin, ettei notaarin ammattia voida pitää SEUT 49 artiklassa tarkoitettuna yritystoimintana, minkä sen mukaan osoittaa notaarien ammattikunnasta annetun lain 239 §, jossa todetaan, että notaarien ammattitoiminta perustuu voittoa tavoittelemattomaan henkiseen työhön.

38 Notaarit eivät Latvian tasavallan mukaan myöskään harjoita ammattiaan vapaan kilpailun olosuhteissa, koska he eivät itse valitse tarjoamiaan palveluja, palvelujen suorituspaikkaa eivätkä sen korvauksen suuruutta, jonka he saavat vastikkeeksi tarjotuista palveluista.

39 Latvian tasavalta toteaa, että notaarit harjoittavat Latviassa toimintoja, jotka liittyvät julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla, vaikka asia ei olisi ollutkaan näin niissä jäsenvaltioissa toimivien notaarien tapauksessa, joiden todettiin tämän tuomion 21 kohdassa mainituissa tuomioissa jättäneen noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan.

40 Latvian tasavalta esittää, että notaarilla on nimittäin yhtäältä harkintavaltaa, koska hän voi laillisesti kieltäytyä laatimasta notaarin varmentamia asiakirjoja, jotka liittyvät lainvastaiseen toimintaan.

41 Toisaalta asiakirjat, joita notaarit tehtäviensä hoitamisen yhteydessä laativat, laaditaan valtion nimissä.

42 Latvian tasavalta väittää toiseksi, ettei ammattipätevyyden tunnustamisesta 7.9.2005 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2005/36/EY (EUVL L 255, s. 22), sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2013/55/EU (EUVL L 354, s. 132; jäljempänä direktiivi 2005/36), sovelleta notaareihin, mikä merkitsee sitä, etteivät notaarit kuulu palvelujen tarjoamisen vapauden ja sijoittautumisvapauden soveltamisalaan.

43 Notaarien harjoittamien toimintojen osalta Latvian tasavalta korostaa kolmanneksi, että varmennettujen asiakirjojen laatiminen ilmentää julkisen vallan käyttöä, koska asiakirjan todistaminen oikeaksi merkitsee sitä, että siihen voidaan vedota suhteessa kolmanteen osapuoleen.

44 Notaarin oikeaksi todistamat asiakirjat ovat Latvian tasavallan mukaan näin ollen täysin todistusvoimaisia ja täytäntöönpanokelpoisia, eikä se, että notaarin varmentama asiakirja voi olla tuomioistuimessa nostettavan kanteen kohteena, merkitse sitä, että se olisi pelkästään liitännäinen tai valmisteleva asiakirja.

45 Notaarin toimivallasta perintöasioissa Latvian tasavalta toteaa, että notaari hoitaa tehtäviään itsenäisesti ja että hänen tehtävänään on laatia asiakirjoja, jotka koskevat perillisten oikeuksien vahvistamista.

46 Notaarin avioeroasioissa harjoittamista toiminnoista Latvian tasavalta toteaa, ettei sillä, että kyseiset toiminnot rajoittuvat yhteiseen tahtoon perustuvaan avioeroon, ole merkitystä, koska ratkaisu, joka notaarin kyseisessä asiassa on tehtävä, on lopullinen ratkaisu, joka sitoo asianosaisia ja kolmansia osapuolia. Notaariin ei näiden erityistehtävien täyttämisessä kohdistu minkäänlaista tuomioistuinvalvontaa, myöskään silloin, kun avioerot ovat luonteeltaan kansainvälisiä.

47 Latvian tasavalta toteaa myös, että se, että avioerot kirjataan väestörekisteriin, vahvistaa sen, että notaarin kyseisissä asioissa suorittama tehtävä liittyy julkisen vallan käyttöön (tuomio Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, EU:C:2003:515, 42 kohta).

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

48 Ensiksi on todettava, että unionin tuomioistuin katsoi tämän tuomion 21 kohdassa mainituissa tuomioissa, että SEUT 49 artiklassa vahvistettua sijoittautumisvapautta sovelletaan notaarin ammattiin.

49 Tämän tuomion 37 ja 38 kohdassa esitelty Latvian tasavallan argumentti, jonka mukaan notaarin ammattia ei voida pitää yritystoimintana, ei ole omiaan horjuttamaan tällaista arviota.

50 Notaarien ammattikunnasta annetun lain 238 §:ssä todetaan nimittäin ensinnäkin, että notaarit ovat vapaan ammatin harjoittajia. Toisaalta on selvää, että lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa notaari nimetään lailla, kukin osapuoli voi valita notaarin vapaasti. Vaikka on totta, että notaarien palkkiot on vahvistettu lailla, tarjottujen palvelujen laatu voi vaihdella notaarin mukaan muun muassa asianomaisten henkilöiden ammatillisen soveltuvuuden perusteella.

51 Tästä seuraa, että alueellisten toimivaltuuksiensa rajoissa notaarit harjoittavat ammattiaan kilpailuolosuhteissa.

52 Seuraavaksi on palautettava mieleen, että SEUT 49 artiklan tarkoituksena on varmistaa se, että kaikkia jäsenvaltion kansalaisia, jotka sijoittautuvat toisen jäsenvaltion alueelle harjoittaakseen siellä itsenäistä ammattia, kohdellaan samalla tavoin kuin kyseisen toisen jäsenvaltion kansalaisia, ja siinä kielletään sijoittautumisvapauteen kohdistuvana rajoituksena kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä, joka seuraa jäsenvaltion lainsäädännöstä (ks. vastaavasti tuomio komissio v. Ranska, 270/83, EU:C:1986:37, 14 kohta ja tuomio komissio v. Alankomaat, C-157/09, EU:C:2011:794, 53 kohta).

53 Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisella kansallisella lainsäädännöllä on kuitenkin varattu notaarin ammattiin pääsy Latvian kansalaisille, ja siinä on näin otettu käyttöön SEUT 49 artiklassa lähtökohtaisesti kielletty kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu.

54 Latvian tasavalta väittää kuitenkin, etteivät notaarin toiminnot kuulu SEUT 49 artiklan soveltamisalaan, koska ne liittyvät SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön.

55 Tästä on todettava, että asioissa, jotka johtivat tämän tuomion 21 kohdassa mainittuihin tuomioihin, katsottiin, etteivät notaareille uskotut tehtävät liittyneet unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

56 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella on selvitettävä, liittyvätkö notaareille Latvian oikeusjärjestyksessä uskotut toiminnot mainitun oikeuskäytännön valossa välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

57 Siltä osin kuin on kyse asiakirjojen varmentamiseen liittyvästä toiminnasta, kyseiselle toiminnalle on kiistatta ominaista se, että notaarin on tarkistettava erityisesti, että kaikki laissa kyseisen asiakirjan laatimiselle asetetut vaatimukset ovat täyttyneet.

58 Latvian lainsäädännön mukaan varmennettaviksi voi tulla myös asiakirjoja ja sopimuksia, joita osapuolet ovat vapaasti tehneet. Osapuolet päättävät nimittäin itse laissa asetetuissa rajoissa oikeuksiensa ja velvoitteidensa ulottuvuudesta sekä valitsevat vapaasti ne määräykset, joihin he haluavat sitoutua esittäessään asiakirjan tai sopimuksen notaarille varmentamista varten. Notaarin toimet edellyttävät näin ollen ensin osapuolten suostumusta tai tahtojen yhtymistä.

59 Unionin tuomioistuin on tältä osin katsonut, ettei notaareille uskottu varmentamistoiminta sellaisenaan liity välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla (ks. analogisesti mm. tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 92 kohta).

60 Kuten Latvian tasavalta korostaa, silloin kun notaari ennen asiakirjan tai sopimuksen varmentamista tarkastaa, että kaikki laissa kyseisen asiakirjan tai sopimuksen laatimiselle asetetut vaatimukset ovat täyttyneet, hän toki pyrkii yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen, joka on yksityisten oikeussubjektien välillä laadittujen asiakirjojen laillisuuden ja oikeusvarmuuden takaaminen. Kyseiseen tavoitteeseen pyrkiminen ei kuitenkaan voi oikeuttaa sitä, että tähän tarkoitukseen tarvittavat valtuudet varataan yksin niille notaareille, jotka ovat asianomaisen jäsenvaltion kansalaisia (tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 94 ja 95 kohta).

61 Samoin on totta, että notaarin on kieltäydyttävä varmentamasta asiakirjaa tai sopimusta, joka ei täytä laissa asetettuja vaatimuksia, ja näin on osapuolten tahdosta riippumatta. Tällaisen kieltäytymisen jälkeen osapuolet ovat kuitenkin edelleen vapaita korjaamaan todetun lainvastaisuuden, muuttamaan kyseisen asiakirjan tai sopimuksen määräyksiä tai luopumaan kyseisestä asiakirjasta tai sopimuksesta (ks. tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 98 kohta).

62 Näin ollen on todettava, että lukuun ottamatta argumenttia, joka liittyy siihen, että asiakirjaan voidaan vedota kolmansiin osapuoliin nähden – ja joka ei kuitenkaan voi pätevästi menestyä, koska se, että mainittuun asiakirjaan voidaan vedota, liittyy ainoastaan asiakirjan todistusvoimaan –, Latvian tasavalta ei mainitse yhtäkään seikkaa, jonka perusteella notaarin toiminnot kyseisessä jäsenvaltiossa poikkeaisivat niissä jäsenvaltioissa harjoitetuista toiminnoista, joiden todettiin tämän tuomion 21 kohdassa mainituissa tuomioissa jättäneen noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan.

63 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 60 ja 61 kohdassa esitetyt näkökohdat, on lisäksi todettava, ettei sen, että notaari vahvistaa allekirjoitusten oikeaperäisyyden kansalaisten lainsäädäntöaloitteiden jättämistä koskevassa menettelyssä, voida katsoa liittyvän julkisen vallan käyttöön.

64 Toiseksi on tarkastettava, liittyvätkö muut notaarin tehtäväksi Latvian oikeusjärjestyksessä annetut toiminnot, joihin Latvian tasavalta viittaa, välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

65 Ensinnäkin toiminnoista, jotka liittyvät varojen, arvopapereiden ja asiakirjojen säilyttämiseen, on todettava, ettei Latvian tasavalta ole kiistänyt sitä, etteivät tällaiset toiminnot liity julkisen vallan käyttöön SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla.

66 Siltä osin kuin on toiseksi kyse perintöasioissa suoritetuista tehtävistä, on korostettava yhtäältä, että notaari voi ryhtyä perinnönjakoon ainoastaan siinä tapauksessa, ettei perillisten välillä ole erimielisyyttä, ja että toisaalta notaari on tällaisen erimielisyyden tapauksessa velvollinen toimittamaan siviiliprosessilain 250.[3] §:n 5 momentin mukaisesti tuomioistuimelle perukirjan, jäämistön arvon arvioinnin ja perinnönjakoehdotuksen.

67 Koska tehtäviä, joita notaarille on perintöasioissa annettu, harjoitetaan tällä tavoin joko yhteisen tahdon perusteella tai valmistelevina tehtävinä tuomioistuimen valvonnassa, ei näin ollen voida katsoa, että ne sinänsä liittyisivät välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttämiseen.

68 Siltä osin kuin on kolmanneksi kyse avioeroasioissa harjoitetuista toiminnoista, on todettava, että notaarien ammattikunnasta annetun lain 325 ja 327 §:n mukaan notaarilla on toimivalta julistaa avioero purkautuneeksi ainoastaan siinä tapauksessa, että molemmat puolisot ovat ilmaisseet avioeroa koskevan tahtonsa tai että silloin, kun heillä on yhteinen lapsi tai he omistavat yhdessä omaisuutta, he ovat sopineet lapsen huollosta, tapaamisoikeudesta ja hänen elatukseensa tarvittavista varoista taikka omaisuuden jakamisesta.

69 Lisäksi on todettava, että muiden avioerotapausten osalta siviiliprosessilain 233 §:stä – joka kuuluu 29 lukuun, jonka otsikko on ”Avioliiton pätemättömäksi julistamiseen ja purkautumiseen liittyviä näkökohtia” – sanamuodosta ilmenee, että niiden käsittely kuuluu tuomioistuinten toimivaltaan.

70 Näin ollen on todettava, että notaareille avioeroasioissa annettu toimivalta, joka perustuu yksinomaan osapuolten tahtoon ja joka ei yhteisen tahdon puuttuessa mitenkään rajoita tuomioistuimen valtuuksia, ei millään tavalla liity välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

71 Latvian tasavallan argumentista, joka perustuu tuomioon Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española (C-405/01, EU:C:2003:515) ja joka koskee sitä, että Latviassa virkamiehet kirjaavat notaarin julistaman yhteiseen tahtoon perustuvan avioeron väestörekisteriin, kyseisen tuomion 42 kohdasta ilmenee, että kun siinä katsottiin, että kauppalaivastoon kuuluvien alusten kapteeneille ja yliperämiehille annetut tehtävät merkitsevät osallistumista julkisen vallan käyttämiseen, siinä tarkoitettiin kaikkia näiden harjoittamia tehtäviä, mukaan lukien turvallisuuden ylläpitoon ja poliisivaltuuksien käyttämiseen liittyvät tehtävät, joihin tarpeen vaatiessa liittyy tutkintavaltuuksia, pakkokeinojen käyttämisvaltuuksia taikka rangaistusvaltuuksia, eikä pelkästään valtuuksia, joita kapteeneilla ja perämiehillä on väestörekisteriasioissa.

72 Tämän tuomion 70 kohdassa esitettyä päätelmää ei myöskään horjuta se toimivalta, joka notaareille on uskottu kansainvälisten avioerojen alalla, koska yhtäältä kyseiset avioerot perustuvat puolisoiden yhteiseen tahtoon purkaa avioliittonsa ja toisaalta notaarin tehtävänä tältä osin on tarkistaa, että kaikki laissa säädetyt edellytykset tällaisen avioeron julistamiselle ovat täyttyneet. Tämän tuomion 60 ja 61 kohdasta ilmenee kuitenkin, ettei kyseisen tehtävän voida katsoa liittyvän välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

73 Siltä osin kuin kolmanneksi on kyse notaarien erityisestä asemasta Latvian oikeusjärjestyksessä, on riittävää palauttaa mieleen, että se, kuuluvatko notaarien toiminnot SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen alaan, on tarkistettava ottamalla huomioon kyseisten toimintojen luonne sellaisenaan eikä mainittua asemaa sellaisenaan (ks. mm. tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 85 kohta).

74 Lisäksi on kiistatonta, että – kuten tämän tuomion 51 kohdassa on todettu – notaarit harjoittavat ammattiaan kilpailuolosuhteissa, mikä ei ole ominaista julkisen vallan käytölle (ks. analogisesti mm. tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 117 kohta).

75 Lopuksi on todettava, ettei argumentti, jonka Latvian tasavalta esittää sen perusteella, ettei direktiiviä 2005/36 sovelleta notaareihin, ole myöskään vakuuttava. Se, että lainsäätäjä on päättänyt jättää notaarien toiminnot tietyn säädöksen – tässä tapauksessa kyseisen direktiivin – soveltamisalan ulkopuolelle, ei nimittäin kuitenkaan merkitse sitä, että kyseiset toiminnot kuuluisivat välttämättä SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen alaan (ks. vastaavasti mm. tuomio komissio v. Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, 119 kohta).

76 Tässä tilanteessa on katsottava, että notaarin toiminnot, sellaisina kuin ne on tällä hetkellä määritelty Latvian oikeusjärjestyksessä, eivät liity EY 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön.

77 Näin ollen on todettava, että Latvian lainsäädännössä asetettu kansalaisuusedellytys notaarin ammattiin pääsylle merkitsee SEUT 49 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.

78 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että komission kanne on perusteltu.

Oikeudenkäyntikulut

79 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että Latvian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska Latvian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

80 Työjärjestyksen 140 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot ja unionin toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoita, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Tšekin tasavalta ja Unkari vastaavat näin ollen omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (seitsemäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Latvian tasavalta ei ole noudattanut SEUT 49 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut kansalaisuusedellytyksen notaarin ammattiin pääsylle.

2) Latvian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

3) Tšekin tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

4) Unkari vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset